

Provinciale Utrechtse Omgevingswetdag

sfeerimpressie

Inhoud

Workshop 1 Eigen rol en nieuwe werkwijze	2
Workshop 2 Bestuurlijke afwegingsruimte	3
Workshop 3 Participatie	4
Workshop 4 Digitalisering	5
Workshop 5 Lokale omgevingsvisie	6
Workshop 6 Provinciale omgevingsvisie	7
Workshop 7 Gezondheid en veiligheid Bestuurlijke afwegingsruimte	8
Workshop 8 Gebiedsgericht werken	9
Workshop 9 Impactanalyse.....	10

Workshop 1 Eigen rol en nieuwe werkwijze.

De workshop is bezocht door een goede gemengde groep: bestuurders versus ambtenaren, gemeenten vs provincie vs waterschappen, omgevingsdiensten vs veiligheidsregio Utrecht. Dankzij de diversiteit ontstond bij de uitwerking van de voorbeeldsituatie een levendige discussie.

De deelnemers waren zeer geïnteresseerd in de inhoudelijke toelichting van Hans Koops (RUDU). Wat het vervallen van de rijksregels voor een aantal bedrijfsmatige activiteiten (zoals een horecabedrijf) betekent voor de op te stellen visie en plan, werd duidelijk aan de hand van een voorbeeldsituatie. Een voorbeeld gemeente wil van hun marktplein een levendig plein maken met veel mogelijkheden voor evenementen, horecabedrijven en ruimte voor verhuur van kamers.

De deelnemers werd gevraagd wie je als gemeente uit wilt nodigen tijdens het participatieproces bij het tot stand komen van de omgevingsvisie en –plan en wie je betreft vanuit de interne organisatie? De deelnemers hadden al snel een uitgebreide lijst, de vraag werd dan ook al snel, wie nodig je niet uit? Heeft de provincie een belang? En vergeten we niet de Omgevingsdiensten met hun kennis en ervaringen?

Vervolgens werden de deelnemers uitgedaagd na te denken welke thema's relevant zijn bij de visie en het plan. Uiteraard geluid, maar hoe borgen we veiligheid tijdens grote evenementen, willen we voorwaarden stellen aan laad- en lostijden of openingstijden van de verschillende horeca gelegenheden en hoe zit het met het beschermen van de monumentale waarden van het plein?

Tot slot vroegen we aan de deelnemers welke rol vergunningverleners en toezichthouders bij het tot stand komen van de visie en het plan. We kwamen er al snel achter dat het handig is dat deze collega's al vroeg in het proces mee te nemen en regelmatig te toetsen of het plan uitvoerbaar en handhaafbaar is.

We hebben aan de aanwezige raadsleden gevraagd waar zij behoefte aan hebben, op het moment dat het omgevingsplan op de raadsagenda verschijnt. De aanwezige leden antwoorden dat ze behoefte hebben aan een goede ambtelijke ondersteuning en nog een beetje educatie. Ook vinden ze het belangrijk om inzichtelijke te hebben op welke wijze de ingebrachte belangen zijn meegewogen en hoe gebruik is gemaakt van de bestuurlijke afwegingsruimte.

Wij willen via deze weg alle aanwezige van onze workshop bedanken voor hun enthousiaste deelname.

Mieke de Jong, m.dejong@odru.nl

Hans Koops, h.koops@rudutrecht.nl

Workshop 2 Bestuurlijke afwegingsruimte

In Bob's Bar werd in twee sessies enthousiast gediscussieerd over Bestuurlijke Afwegingsruimte. Op de vraag vooraf wat bestuurlijke afwegingsruimte voor de aanwezigen betekent, kwam een eensluidend antwoord. Gemeenten, waterschappen en provincie zijn positief over de mogelijkheid om passend bij de lokale omstandigheden maatwerk te kunnen leveren. "Couleur locale" was op één van de vele geeltjes te lezen.

Na een korte inhoudelijke toelichting op het doel, de uitgangspunten en het mengpaneel bestuurlijke afwegingsruimte, spraken de deelnemers in kleine groepjes over de voor- en nadelen van het instrument, en onder welke omstandigheden ze het instrument in zouden willen zetten. Alle deelnemers waren het er mee eens: bestuurlijke afwegingsruimte is een kans. Velen gaven een volmondig "ja" op de vraag of ze er gebruik van wilden maken. Bijvoorbeeld om nu moeilijk te ontwikkelen locaties vlot te kunnen trekken. Maar ook om heel waardevolle gebieden beter te kunnen beschermen.

Maar er waren ook wat kritischere geluiden: leidt bestuurlijke afwegingsruimte niet juist tot minder kwaliteit? Moet je binnen je eigen grondgebied niet eerst kijken of er noodzaak is om keuzes te maken? Hoe gaan we om met participatie? Leidt het tot extra werk? En wat is nodig om in ieder geval het huidige beschermingsniveau straks op hoofdlijnen ook te kunnen handhaven?

Een algemene conclusie was dan ook dat werken met bestuurlijke afwegingsruimte een duidelijker inzicht vergt in wat straks wel en niet meer op rijksniveau wordt geregeld. En dat de verankering van de keuzes die je lokaal maakt goed gemotiveerd in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan moeten landen.

Als tip werd de was-woordt lijst die de G32 hebben opgesteld genoemd.

http://www.g32.nl/DATABANK/Nieuwsarchief/Was_wordt_lijst_G32_vergelijkt_bestaande_wetgeving_fysiek_domein_met_nieuwe_Omgevingswet

Workshop 3 Participatie

Er was veel belangstelling voor de workshop Participatie. De eerste ronde waren er 25 deelnemers en de tweede ronde 18. Toevallig of niet, maar de eerste ronde was gevuld met ambtenaren, in de tweede ronde waren er vooral bestuurders en volksvertegenwoordigers.

Participatie, deelname vanuit de samenleving, is op dit moment natuurlijk al een actueel onderwerp. Alle overheden 'omarmen' het, maar vinden het ook buitengewoon lastig vorm te geven.

Hoeveel ruimte kun je initiatiefnemers geven, waar bouw je checks & balances in, en hoe weet je als overheid dat de initiatiefnemer ook in staat is om een voorgenomen project tot aan het eind goed vorm te geven, met alles wat daarbij komt kijken?

We hebben bekeken wat de aankomende OW daarover zegt en wat de verschillen zijn met wat er nu al gedaan wordt op dit thema. Hoe ziet participatie er straks uit? Is die zoveel anders? Op dit moment is er in ieder geval nog geen 'harde' richtlijn hiervoor uitgewerkt, maar zijn er aanbevelingen en uitgangspunten.

Hier is levendig over gediscussieerd met elkaar; o.a. aan de hand van een mooi overzicht van de VNG over de te verwachten verschillen in het participatieproces nu en straks:

De aanwezige ambtenaren omarmden deze procesaanpak en waren enthousiast over de gezamenlijke start, zonder kant en klaar projectplan; bestuurders zetten er hier en daar wat vraagtekens bij. Bijvoorbeeld: als je zonder concreet plan start, hoe weet je dan zeker dat alle stakeholders vroegtijdig zijn betrokken, dat je geen partijen vergeet en dat je ook niet alleen luistert naar de hardst roepende? Hoe zorg je voor representativiteit? Een andere vraag: als je dan dat proces goed hebt doorlopen, dan voorkom je toch nog steeds niet dat partijen bezwaar kunnen aantekenen, als ze dat belangrijk vinden. Er zullen zeker niet altijd volledig gedragen besluiten ontstaan. Interessant en ingewikkeld vonden allen dat initiatiefnemers bij de start al moeten aangeven wie ze hebben geconsulteerd. Dat is nieuw!

In een mini-rollenspel hebben we een participatietraject vormgegeven voor de aanleg van een zgn. waterplein (fysiek plein in stedelijk gebied voor waterbuffering bij hevige neerslag). Deelnemers werd gevraagd een rol te spelen die ze normaliter niet hebben. Grappig om te zien was dat eigenlijk iedereen eerst de vooroordelen t.a.v. de opposenten als vertrekpunt hanteerde en het eigenbelang keihard voorop stelde. Na enige dialoog bleek men wel in staat om dit iets lossere te hanteren, zodat er echt geluisterd kon worden en begrip kon ontstaan voor de belangen van de andere partij. En, zoals dat altijd gaat, op het moment dat de groepjes net lekker op stoom kwamen, was de tijd om.

Een levendige, actieve workshop die de behoefte oproept om dit over een half jaar nog eens te verdiepen, op basis van de laatste actuele inzichten.

Workshop 4 Digitalisering

Luc de Horde, beleidsadviseur geo-informatie gaf tijdens zijn workshop/ lezing een uitgebreide, enthousiaste en soms ook kritische toelichting op het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO): wat is het, hoe komt het tot stand en wat zijn daarbij belangrijke aandachtspunten?

Luc trapte af met een animatie van de Minister over hoe het DSO zou moeten gaan functioneren.

Deelnemers waren bestuurders (raadsleden) en (beleids)medewerkers van gemeenten, waterschappen en uitvoeringsdiensten; enkelen van hen hadden ervaring met de totstandkoming van het Omgevingsloket (OLO)

De bestuurders wezen vooral op het belang van inzichtelijkheid van informatie voor burgers op pandniveau.

De uitdaging is volgens hen hoe je complexe informatie via een voor de gemiddelde burger begrijpelijk maakt en op een intuïtieve manier ontsluit. Dit is een grote uitdaging, waar we als overheid nog niet altijd in slagen. Een voorbeeld is de www.ruimtelijkeplannen.nl. Deze viewer is 10 jaar geleden ontwikkeld en daarna, ondanks enkele noodzakelijke updates, qua functionaliteit niet wezenlijk vernieuwd.

Tegelijkertijd wezen beleidsmedewerkers erop dat het om complexe, vaktechnische informatie gaat (wat snapt de gemiddelde burger van een 50dB-norm of een GES-contour?).

Opgemerkt werd dat overheden vooral tot taak hebben hun informatie correct en up-to-date te houden en goed te ontsluiten. Denk daarbij na over welke partijen welke informatie nodig hebben. Dit is veel belangrijker dan na te denken over applicaties (toepassingen), zoals websites, apps, et cetera. Vaak zijn commerciële partijen hier veel beter in.

Overheden zelf zijn ook gebaat bij een goed DSO. Zij zullen het digitaal stelsel ook (moeten) gebruiken in de planvormingsfase. Helaas lag de nadruk bij het stelsel aanvankelijk alleen bij de uitvoeringsfase.

Luc sloot af met een 'roadmap' voor de verder ontwikkeling van het DSO. Denk eerste na over de WHY (waarom ontwikkel ik iets), dan over het hoe (HOW) en bepaal dan pas wat je gaat maken (WHAT). Dit is de beste leidraad ter voorkoming van nutteloze functionaliteiten die nuttig lijken, maar slecht weinig bijdragen aan de doelen van het DSO.

Workshop 5 Lokale omgevingsvisie

Waar willen we naar toe met een gebiedsgerichte (intergemeentelijke) omgevingsvisie? Hoe kan je op een verantwoorde manier mogelijkheden creëren in het gebied?

Deze vragen stond centraal in deze workshop, waarbij gediscussieerd werd over de ervaringen die de gemeenten Bunnik, Houten en Wijk bij Duurstede hebben opgedaan bij hun Omgevingsvisie voor het Kromme Rijngebied. Deze visie is van onderop tot stand gekomen door eerst vraagstukken op te halen in het gebied: wat leeft en speelt er? en wat vindt de samenleving belangrijk? Pas in een latere fase zijn hier de ambities en verantwoordelijkheden van de drie overheden en de specifieke gebiedskenmerken aan toegevoegd. Met deze aanpak is gepoogd om los te komen van het sectorale denken en te komen tot integraal werken en denken.

In de visie wordt ingezet op 'maatwerk' om op een verantwoorde manier mogelijkheden te creëren. Met de deelnemers aan de workshops is verkend op welke wijze het maatwerkproces effectief en efficiënt kan worden opgezet, wie hierbij aan tafel moet zitten en wat de rollen en verantwoordelijkheden van de deelnemers aan het proces zijn.

Als belangrijke conclusies van deze workshop kwamen de volgende punten naar voren:

- Commitment voorafgaand aan het maatwerkproces is van alle deelnemende partijen vereist;
- Het maatwerkproces vergt een cultuurverandering bij beleidsmedewerkers en bestuurders;
- Door een initiatief voor maatwerk als (kleine) gebiedsontwikkeling te zien wordt vanuit een ontwerpproces de weg geopend naar creatieve oplossingen, waarin alle aspecten verbeterd zijn;
- 'samenwerking op basis van gelijkwaardigheid' is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de omgevingswet en de omgevingsvisie in het bijzonder.

Workshop 6 Provinciale omgevingsvisie

We bouwen een brug terwijl we erover lopen.

De provincie gaat in 2017 starten met het traject omgevingsvisie. Op 12 december 2016 behandelen PS de herijking van de PRS&PRV en natuurvisie met verordening. Als deze plannen zijn vastgesteld, zijn alle strategisch verplichte plannen van de provincie op orde. In 2014 hebben PS bepaald (in [Procesnotitie](#)) dat deze plannen beleidsneutraal omgezet zouden worden in een omgevingsvisie. Dat was met de kennis van toen. Intussen weten we meer en heeft de wereld niet stil gestaan. We weten welke verwachtingen en eisen uit de Omgevingswet en amvb's voortvloeien. Er is behoefte aan verdere uitwerking van nieuw beleid, bijv. energietransitie en retail. En ook de partners van de provincie hebben verwachtingen. Mede daarom de workshop provinciale omgevingsvisie. Centraal staat de uitnodiging om met de provincie mee te denken over de provinciale omgevingsvisie. De workshop staat in het teken van ophalen. Wat is de hoop? Wat zijn de do's en don'ts? En wat zijn de opgaven die in ieder geval prominent in de omgevingsvisie moeten landen?

Er is brede steun voor een lange termijn visie (2040 of 2050). De deelnemers (gemeenten en waterschappen) willen graag echt in gesprek en geen papieren dialoog. Vraag is wat we willen bereiken in onze provincie en welke opgaven vloeien daar uit voort. En pas daarna kijken bij wie welke rol het beste past.

Er was verschil van mening of burgers direct betrokken zouden moeten worden bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Er zit spanning tussen burgerparticipatie en de (democratisch gelegitimeerde) volksvertegenwoordiging. En is burgerparticipatie wel representatief?

Onderwerpen voor de visie: duurzaamheid, bodem, watersystemen, klimaatverandering / adaptatie, gezondheid, energie, mobiliteit, cultureel erfgoed, verstedelijkingsrichting na 2030, wel/geen sturing via de rode contouren.

In de provinciale Omgevingsverordening worden alle provinciale regels voor de fysieke leefomgeving opgenomen. Enerzijds was er de oproep om dit te benutten om tot minder regels te komen. Anderzijds werd aangegeven dat uniforme provinciale regels voor alle gemeenten leidt tot betere afstemming tussen gemeenten en meer duidelijkheid voor de burger.

Inhoudelijke discussie was er verder over de ruimte die er moet zijn voor stedelijke uitbreidingen. Sommigen vinden dat er meer ruimte voor zou moeten zijn om de groei en gezinsverdunning op te vangen. Anderen hechten juist aan het handhaven van strakke rode contouren.

Workshop 7 Gezondheid en veiligheid Bestuurlijke afwegingsruimte

Sfeer:

De deelnemers waren vooral nieuwsgierig naar handvatten om gezondheid een goede plek te geven in de Omgevingswet, -visies en –plannen. Door de grote diversiteit in expertises en functies van de deelnemers ontstonden er vele interessante discussies.

Korte beschrijving inhoud:

De deelnemers hebben tijdens de workshop zelf kunnen ervaren hoe divers en integraal het onderwerp 'gezondheid' is. Hiervoor hebben de deelnemers de vraag beantwoord 'wanneer ben je gezond?' en hiermee een Word Cloud gemaakt. Vervolgens is gekeken hoe het thema gezondheid uitgewerkt kan worden binnen de omgevingswet, op basis van de pijlers 'beschermen', 'bevorderen' en 'faciliteren'. Daarnaast hebben we een casus uitgewerkt en zo een gezonde nieuwe woonwijk ontwikkeld naast diverse industriële en agrarische activiteiten.

We concluderen dat het belangrijk is om gezondheid een goede plek in de Omgevingswet te geven. Dit kunt u realiseren door:

- gezondheid te noemen in uw ambitie
- de integraliteit op te zoeken binnen uw gemeente
- uw wethouder/beleidsadviseur Volksgezondheid en uw GGD vroegtijdig te betrekken in het proces.

Opvallende uitkomsten

De deelnemers waren het over het algemeen eens met de GGD dat de Omgevingswet kansen biedt om via de inrichting van de leefomgeving meer te doen met gezondheidsbevordering.

Wat betreft gezondheidsbescherming lijkt het de deelnemers moeilijk om, bijvoorbeeld voor luchtkwaliteit, ambities op te nemen die lokaal strenger zijn dan de geldende omgevingswaarden die het Rijk stelt, om zo de gezondheid van burgers lokaal meer te beschermen dan landelijk. Wel ligt hier bezorgdheid vanuit burgers.

Bijzondere uitspraken/aneddotes

Het advies om de visie van de GGD en een soort checklist actief aan te bieden aan beleidsadviseurs RO.

Workshop 8 Gebiedsgericht werken

Drie stellingen:

1. Een gebied bepaalt zelf de urgentie van een vraagstuk. Pas dan heeft het zin om een gesprek aan te gaan.
2. De kwaliteit van de leefomgeving wordt alleen geborgd met een gebiedsgericht opgestelde Omgevingsvisie waarin in gezamenlijkheid de lokale afwegingsruimte wordt bepaald.
3. Als de Omgevingsvisie en een gebiedsprogramma gebiedsgericht worden opgesteld, kan de gemeente zelf het Omgevingsplan uitwerken.

De stellingen brachten geanimeerde gesprekken en stevige discussies op gang. Vaak ingegeven door de scherpheid in de formulering. Nuanceren en op zoek naar het compromis zit blijkbaar toch in onze genen. Zo blijkt ook uit de conclusies bij de stellingen. De tijd was kort, maar het denkproces is in gang gezet. We moeten het samen gaan doen, en een gebiedsgerichte aanpak lijkt daar bij te passen. De belangrijkste opgave is de zoektocht naar gezamenlijkheid. In waarden, ambities, opgaven voor de toekomst en urgentie. En de overheid mag / moet daarin ook steeds weer de eigen verantwoordelijkheid pakken. Op inhoud en proces.

Conclusies stelling 1: geen duidelijke voorkeur, mix van EENS en ONEENS

- Niet alleen het gebied maar ook andere partijen kunnen vraagstukken agenderen. Elk vanuit eigen urgentie
- Nodig om niet alleen belang maar ook urgentie goed te benoemen en bespreekbaar te maken
- Overheid is belangrijke partij voor agenderen grootschaliger en langere termijn vraagstukken
- Breng de verschillende vraagstukken, urgenties en dynamiek in tijd bij elkaar
- Sluit aan bij wat er in een gebied leeft: zonder urgentie geen participatie
- Zorg voor representatieve groep, niet alleen 'the usual suspects'

Conclusie stelling 2: meeste groepen EENS, enkelen ook ONEENS

- Omgevingsvisie is een goed instrument, maar niet het enige
- 'Alleen' is voor velen wat te stellig
- Omgevingsvisie: basis voor goede besluiten
- In gezamenlijkheid prioriteiten bepalen, binnen duidelijke spelregels. Goede invulling van participatie is essentieel
- Omgevingsvisie als gezamenlijke kaderstelling voor uitvoering
- Wat is de rol van de raad i.r.t. participatie op kaderstelling?
- Zonder gezamenlijkheid minder borging
- Ook gebiedsoverstijgende aspecten een plek geven

Conclusie stelling 3: Meeste groepen EENS, maar met nodige discussie

- Samen starten is samen eindigen: herkenning van inbreng tot en met de uitvoering
- Voldoende ruimte voor reactie in formele inspraak traject
- Kan wel, maar moet gemeente het wel alleen willen?
- Oppassen voor participatie moeheid, iedereen is al aan bod geweest!
- Alle partijen zijn nodig om de grote lijnen ook concreet te maken: vertalen in uitvoering, wie gaat wat doen?
- Eindverantwoordelijkheid ligt bij de gemeente
- Voorkom dat alles ook door participatie alsnog dichtgeregeld gaat worden vanwege behoefte aan rechtszekerheid

Workshop 9 Impactanalyse

“Alles wat je thuis laat, is mooi meegenomen”

Dat het anders wordt onder de Omgevingswet, is inmiddels wel bekend. Maar wat dat betekent voor medewerkers en hoe we de beweging begeleiden is nog een zoektocht. In de workshop zijn vertegenwoordigers van veel verschillende Utrechtse overheden onder leiding van de gemeentesecretarissen Annette van Hussen (Stichtse Vecht) en Henny den Bieman (Houten) de zoektocht gestart. Aan de hand van de lessen uit een praktijkvoorbeeld: Eiland van Schalkwijk (Houten). De resultaten van de kick-off van de zoektocht op een rij:

Wat betekent de Omgevingswet voor medewerkers?

- Dezelfde medewerkers moeten hun werk op een andere manier gaan doen; dat vergt nogal wat!
- Competenties die belangrijker worden: creativiteit, lef en doorzettingsvermogen.
- Gedrag dat meer regel dan uitzondering wordt: luisteren en de wijk/het gebied in. “Met een blanco papier op pad”.
- Veel jongeren hebben deze competenties in huis. Jongeren laten instromen kan een impuls geven aan de beweging. Maar mét de medewerkers die al in huis zijn. Vakspecialisten zijn cruciaal voor de benodigde kennis en de bestending, nu en in de toekomst.
- De rol van de leiders (management en bestuur):
 - Nieuw en bestaand, specialist en generalist goed samen laten gaan
 - Ruimte geven aan experimenten en fouten
 - Muurtjes tussen organisatieonderdelen beslechten door te laten en soms te duwen
 - Voorbeeldgedrag

En voor de ketensamenwerking?

- “Samen werken is hard werken”. Meer samenwerking met ketenpartners met ieder een eigen structuur, taal, timing en prioritering; dat is geen eenvoudige opgave.

4 tips om de beweging in te zetten:

- Ken elkaar! Utrecht is klein en het netwerk is binnen handbereik; dat is een kans.
- Gewoon doen! Samen aan de slag gaan met concrete projecten; overheden, ondernemers én onderzoekers. Goed voorbeeld: Nederland boven water.
- “Zonder bordjes”. De beweging vergt een open gesprek binnen en tussen de overheden. En in de politiek. Een open en goed gesprek voer je het best zonder functiebordjes. Daar is ruimte en vertrouwen voor nodig.
- Vier successen! Successen zijn nodig om verder te komen en creëren een gunfactor.